

Zmiany przepisów dot. DPS ze szczególnym uwzględnieniem osób z zaburzeniami psychicznymi i osób niepełnosprawnych

Szkolenie przeprowadzane w dniach 29-30.11.2021 r. oraz 6-7.12.2021 r.

w ramach Projektu konkursowego pt.
„Kompetencje plus”,
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020,
Działanie 2.5. Skuteczna pomoc społeczna,
współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.
Nr umowy: POWR.02.05.00-00-0361/19-00 z dnia 12.02.2020 r.

Stan prawny na dzień 22.11.2021 r.

ZASTRZEŻENIE PRAW AUTORSKICH

Niniejsze opracowanie przygotowano w oparciu o wiedzę autorki Oktawii Zarzeckiej, jak i informacje zawarte w publikacjach ogólnodostępnych na rynku.

Prawa autorskie do materiałów objętych niniejszym opracowaniem stanowią utwór w zakresie przygotowanym przez autorkę i są zastrzeżone na jej rzecz.
Nie ma przeszkód w tym, żeby korzystać z tych materiałów **wyłącznie na użytek osobisty**.

Kopiowanie, rozpowszechnianie oraz używanie tego konspektu bez zgody autorki jest złamaniem ww. praw autorskich.

Copyright © 2021 by Oktawia Zarzecka
Wszystkie prawa zastrzeżone.
Opracowanie i przygotowanie: Oktawia Zarzecka

Akty prawne wykorzystane w opracowaniu:

1. Ustawa z dn. 12.03.2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2004, nr 64, poz. 593 z późn. zm.).
2. Ustawa z dn. 19.08.1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. 1994, nr 111, poz. 535 z późn. zm.).
3. Ustawa z dn. 27.08.2004 r. o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. 2004, nr 210, poz. 2135 z późn. zm.).
4. Ustawa z dn. 19.07.2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. 2019, poz. 1818 z późn. zm.).
5. Ustawa z dn. 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. 1964, nr 16, poz. 93 z późn. zm.).
6. Ustawa z dn. 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. 1964, nr 43, poz. 296 z późn. zm.).
7. Ustawa z dn. 24.01.1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. 1991, nr 17, poz. 75 z późn. zm.).
8. Ustawa z dn. 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. 1964, nr 9, poz. 59 z późn. zm.).
9. Ustawa z dn. 18.10.2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (Dz. U. 2006, nr 208, poz. 1537 z późn. zm.).
10. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 23.08.2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz. U. 2012, poz. 964 z późn. zm.).
11. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dn. 8.04.2021 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. 2021, 2021, poz. 893).

Materiały źródłowe wykorzystane do opracowania konspektu:

1. I. Sierpowska [w:] Pomoc społeczna. Komentarz, wyd. V, Warszawa 2020 oraz wyd. VI, Warszawa 2021.
2. Juźwiak Sylwia, „Co czeka OPS-y po nowelizacji ustawy o pomocy społecznej?”
<https://doradcawpomocyspolecznej.pl/artukul/co-czeka-ops-y-po-nowelizacji-ustawy-o-pomocy-spoecznej>
3. Artykuł dostępny na stronie internetowej Rzecznika Praw Obywatelskich pt. „Zmiany w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego – poprawa sytuacji osób ubezwłasnowolnionych zgodnie z postulatami RPO”
<https://www.rpo.gov.pl/pl/content/zmiany-w-ustawie-o-ochronie-zdrowia-psychicznego>
4. Ćwiek Joanna, „Sprawdź co zrobić z niepodjętymi depozytami po zmarłych mieszkańcach dps”
<https://pomocspoleczna24.pl/nr-3-luty-2018/sprawdz-co-zrobic-z-niepodjetymi-depozytami-po-zmarlych-mieszkancach-domow-pomocy-spoecznej-104.html>

Spis treści

Zmiany prawne.....	5
Kierowanie osób do DPS, w tym osób niepełnosprawnych i zaburzeniami psychicznymi	7
- podstawowe zagadnienia	7
Procedura ubezwłasnowolnienia.....	9
Umieszczenie w DPS bez zgody osoby.....	15
Opłaty za pobyt w DPS.....	16
Umowa dot. odpłatności.....	20
Decyzja dot. odpłatności	21
Zwolnienie od odpłatności	22
Wywiad alimentacyjny – obowiązek alimentacyjny.....	25
Zasadność pobytu mieszkańców DPS – Procedura usuwania mieszkańca	26
naruszającego zasady współżycia społecznego w DPS	26
Samodzielne opuszczanie DPS przez mieszkańców oraz ograniczenia w tym zakresie	28
Prawa i obowiązki mieszkańca ubezwłasnowolnionego.....	30
Zakres odpowiedzialności opiekunów prawnych/kuratorów.....	31
za czynności dokonane przez osobę ubezwłasnowolnioną	31
Postępowanie z depozytami mieszkańców DPS	33

Zmiany prawne

1. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. 2019 poz. 1690):

Data wejścia w życie: 04.10.2019 r.

Z wyjątkiem: art. 1 pkt 11, pkt 12 lit. b i c, pkt 13-15, 20 i 24-26 oraz art. 5-9 i art. 11, które weszły w życie z dniem 01.01.2020 r.

Cel nowelizacji: m.in. ograniczenie skali nieprawidłowości w placówkach zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, a co za tym idzie – zwiększenie poczucia bezpieczeństwa osób starszych i niepełnosprawnych przebywających w tych placówkach, poprawę skuteczności stosowania sankcji nakładanych na podmioty prowadzące placówki bez zezwolenia oraz poprawę warunków pobytu osób przebywających w legalnie działających placówkach całodobowej opieki.

2. Czego dotyczą zmiany? (Skrót najważniejszych):

- Zmiany **zasad uzyskiwania zezwoleń** przez placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, przez złagodzenie niektórych standardów, oraz doprecyzowanie przepisów dotyczących dokumentów wymaganych przy wniosku o uzyskanie zezwolenia.
- Nowe regulacje dot. **zasad pobytu w placówkach i zasad ich opuszczania** przez osoby wskazane w ustawie z dn. 19.08.1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego.
- **Ograniczenia** w zakresie samodzielnego opuszczania terenu domów pomocy społecznej oraz placówek przez ich mieszkańców będących osobami z zaburzeniami psychicznymi.
- Zmiany dot. **odpłatności za pobyt** mieszkańca w DPS.
- **Aktualizacja wywiadu środowiskowego** z mieszkańcem DPS.

3. Sprawa Kędzior przeciwko Polsce:

- Z dniem 01.01.2018 roku weszła w życie nowelizacja Ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Przyjęte zmiany dotyczą przede wszystkim zwiększenia uprawnień osób kierowanych bez ich zgody do domów pomocy społecznej, poprzez zapewnienie ochrony ich praw procesowych.
- W jaki sposób uległa zmianie sytuacja osób ubezwłasnowolnionych?
 - a. **Osoba ubezwłasnowolniona skierowana do domu pomocy społecznej zyskała prawo, by sąd ocenił jej sytuację.**

b. **Musi mieć też ona pełnomocnika prawnego, który będzie występował w jej interesie.**

4. **Ustawa z dnia 15 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. 2021, poz. 803):**

Wejście w życie z dniem 30.05.2021 r.

• **Art. 54a:**

1. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy przesłanki skierowania do domu pomocy społecznej spełniają jednocześnie osoby pozostające w związku małżeńskim lub rodzic z pełnoletnim dzieckiem, osoby te można skierować do jednego domu pomocy społecznej pomimo zakwalifikowania każdej z tych osób do różnych typów domów pomocy społecznej.

2. Kierowanie do odpowiedniego domu pomocy społecznej w sytuacji, o której mowa w ust. 1, uwzględnia konieczność zapewnienia właściwej opieki osobie wymagającej bardziej specjalistycznych usług.

3. Przepisy ust. 1 i 2 mogą mieć zastosowanie również w przypadku, gdy jedna z osób jest już mieszkańcem domu pomocy społecznej.

- **w art. 57 w ust. 7** wyrazy „powiatu i miasta na prawach powiatu” zastępuje się wyrazami „powiatu, miasta na prawach powiatu oraz gminy”;
- **art. 64b** zmieniony przez art. 8 ustawy z dnia 30 marca 2021 r. (Zwolnienie z opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej członków Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej, działaczy opozycji antykomunistycznej i osób represjonowanych z powodów politycznych);
- **w art. 65 po ust. 1 dodaje się ust. 1a** w brzmieniu: „1a. W przypadku domów pomocy społecznej, o których mowa w ust. 1, wydatki, o których mowa w art. 58 ust. 1, 3 i 4, mogą zostać uregulowane odmiennie w umowie stanowiącej podstawę pobytu mieszkańca w domu pomocy społecznej lub w regulaminie domu pomocy społecznej.”

Kierowanie osób do DPS, w tym osób niepełnosprawnych i zaburzeniami psychicznymi - podstawowe zagadnienia

1. Artykuł 54 ustawy o pomocy społecznej (przesłanki i zasady umieszczania w DPS):

- Osobie wymagającej **całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych**, przysługuje prawo do umieszczenia w DPS.
- Osobę, kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, **zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej**, z zastrzeżeniem ust. 2a, chyba że okoliczności sprawy wskazują inaczej, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego na umieszczenie w domu pomocy społecznej.
- W przypadku gdy przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej danego typu zlokalizowanym najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej **wynosi ponad 3 miesiące**, osobę, o której mowa w ust. 1, kieruje się **na jej wniosek do domu pomocy społecznej tego samego typu zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej**, w którym przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie jest krótszy niż 3 miesiące.
- Osoba wymagająca **wzmocnionej opieki medycznej** kierowana jest na podstawie art. 33a ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1510, z późn. zm.) do zakładu opiekuńczo-leczniczego lub pielęgnacyjno-opiekuńczego.
- W przypadku gdy osoba bezwzględnie wymagająca pomocy lub jej przedstawiciel ustawowy **nie wyrażają zgody na umieszczenie w domu pomocy społecznej lub po umieszczeniu wycofują swoją zgodę**, ośrodek pomocy społecznej, centrum usług społecznych, o którym mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, lub dom pomocy społecznej **są obowiązane do zawiadomienia o tym właściwego sądu**, a jeżeli osoba taka nie ma przedstawiciela ustawowego lub opiekuna - **prokuratora**.

2. Ustawa z dn. 19.08.1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego:

- **Warunki przyjęcia do DPS (art. 38):**

Osoba, która wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób

oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego, może być **za jej zgodą lub zgodą jej przedstawiciela ustawowego przyjęta do domu pomocy społecznej.**

Przyjęcie do domu pomocy społecznej osoby, bez jej zgody a za zgodą jej przedstawiciela ustawowego wymaga orzeczenia sądu opiekuńczego o przyjęciu do domu pomocy społecznej.

Przyjęcie do domu pomocy społecznej osoby małoletniej lub ubezwłasnowolnionej całkowicie następuje za pisemną zgodą jej przedstawiciela ustawowego. Przedstawiciel ustawy **wyraża zgodę po uzyskaniu zezwolenia sądu opiekuńczego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby małoletniej lub ubezwłasnowolnionej całkowicie.

Jeżeli przyjęcie do domu pomocy społecznej dotyczy **osoby małoletniej powyżej 16 roku życia lub osoby pełnoletniej całkowicie ubezwłasnowolnionej**, zdolnej do wyrażenia zgody, jest wymagane również uzyskanie zgody tej osoby na przyjęcie. W przypadku sprzecznych oświadczeń w sprawie przyjęcia do domu pomocy społecznej tej osoby i jej przedstawiciela ustawowego, przyjęcie do domu pomocy społecznej **wymaga orzeczenia sądu opiekuńczego** właściwego ze względu na miejsce zamieszkania tej osoby.

- **Okresowe badania stanu zdrowia psychicznego (art. 38 ust. 5):**

Osoba, podlega **okresowym badaniom stanu zdrowia psychicznego** w zakresie uzasadniającym jej pobyt w domu pomocy społecznej. Badania przeprowadza się **co najmniej raz na 6 miesięcy.**

Procedura ubezwłasnowolnienia

1. Rodzaje ubezwłasnowolnienia:

- *Ubezwłasnowolnienie częściowe (art. 16 Kodeksu cywilnego)*

Osoba pełnoletnia może być ubezwłasnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw.

Dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę.

- *Ubezwłasnowolnienie całkowite (art. 13 Kodeksu cywilnego)*

Osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezwłasnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem.

Dla ubezwłasnowolnionego całkowicie ustanawia się opiekę, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską.

2. Procedura Ubezwłasnowolnienia w KPC (art. 544-560¹):

- **Właściwość:** sąd okręgowy (skład 3 sędziów), wg miejsca zamieszkania osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, a w braku miejsca zamieszkania - sąd miejsca jej pobytu.
- Kto może zgłosić wniosek o ubezwłasnowolnienie?

- 1) małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie;
- 2) jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo;
- 3) jej przedstawiciel ustawowy.

ALE:

Krewni osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, nie mogą zgłaszać tego wniosku, jeżeli osoba ta ma przedstawiciela ustawowego.

Wniosek o ubezwłasnowolnienie częściowe można zgłosić już na rok przed dojściem do pełnoletności osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.

Kto zgłosił wniosek o ubezwłasnowolnienie w złej wierze lub lekkomyślnie, podlega **karze grzywny**.

- **Uczestnicy postępowania o ubezwłasnowolnienie** (z mocy prawa) oprócz wnioskodawcy:

- 1) osoba, której dotyczy wniosek;
- 2) jej przedstawiciel ustawowy;
- 3) małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.

Postępowanie toczy się z udziałem **prokuratora**.

Organizacje pozarządowe, do których zadań statutowych należy ochrona praw osób niepełnosprawnych, udzielanie pomocy takim osobom lub ochrona praw człowieka, mogą wstąpić do postępowania w każdym jego stadium.

- **Wysłuchanie osoby**, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie:
 - a) należy ją wysłuchać niezwłocznie po wszczęciu postępowania; wysłuchanie powinno odbyć się w obecności biegłego psychologa oraz - w zależności od stanu zdrowia osoby, która ma być wysłuchana - biegłego lekarza psychiatry lub neurologa;
 - b) sąd może zarządzić przymusowe sprowadzenie tej osoby na rozprawę albo wysłuchać ją przez sędziego wyznaczonego. Na postanowienie sądu o przymusowym sprowadzeniu osoby na rozprawę przysługuje zażalenie;
 - c) niemożność porozumienia się z osobą, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, stwierdza się w protokole po wysłuchaniu biegłego lekarza i psychologa uczestniczących w posiedzeniu.
- Jeżeli według wniosku **ubezwłasnowolnienie ma być orzeczone z powodu choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego**, sąd przed zarządzeniem doręczenia wniosku zażąda, w wyznaczonym terminie, przedstawienia świadectwa lekarskiego wydanego przez lekarza psychiatrę o stanie psychicznym osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, lub opinii psychologa o stopniu niepełnosprawności umysłowej tej osoby. Jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu pijaństwa, sąd żąda także przedstawienia zaświadczenia poradni przeciwalkoholowej, a jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu narkomanii - zaświadczenia z poradni leczenia uzależnień.
- **Sąd odrzuca wniosek o ubezwłasnowolnienie**, jeżeli treść wniosku lub dołączone do wniosku dokumenty nie uprawdopodobniają istnienia choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub występowania innego rodzaju zaburzeń psychicznych osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie albo w razie niezłożenia żądanego świadectwa, opinii lub zaświadczenia, chyba że złożenie takich dokumentów nie jest możliwe.
- Osoba, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, **musi być zbadana** przez biegłego lekarza psychiatrę lub neurologa, a także psychologa.

- Opinia biegłego oprócz oceny stanu zdrowia psychicznego lub zaburzeń psychicznych albo rozwoju umysłowego osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, powinna zawierać **umotywowaną ocenę zakresu jej zdolności do samodzielnego kierowania swoim postępowaniem i prowadzenia swoich spraw, uwzględniającą postępowanie i zachowanie się tej osoby.**
- **Sąd może**, jeżeli na podstawie opinii dwóch biegłych lekarzy uzna to za niezbędne, zarządzić oddanie osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, pod obserwację w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż sześć tygodni. W wyjątkowych wypadkach sąd może termin ten przedłużyć do trzech miesięcy.
- **Przed wydaniem postanowienia** sąd wysłucha uczestników postępowania.
- Orzeczenie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia może zapaść **tylko po przeprowadzeniu rozprawy.**
- W postanowieniu o ubezwłasnowolnieniu sąd orzeka, czy **ubezwłasnowolnienie jest całkowite, czy też częściowe i z jakiego powodu zostaje orzeczone.**
- Sąd, który orzekł ubezwłasnowolnienie, **zarządza z urzędu** przesłanie sądowi opiekuńczemu odpisu prawomocnego postanowienia, którym orzekł ubezwłasnowolnienie.
- W razie oddalenia wniosku o ubezwłasnowolnienie sąd zawiadamia sąd opiekuńczy o potrzebie ustanowienia **kuratora dla osoby niepełnosprawnej.**
- **Uchylenie i zmiana ubezwłasnowolnienia:**

Sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczone; uchylenie może nastąpić także z urzędu.

Sąd może **w razie poprawy stanu psychicznego** ubezwłasnowolnionego zmienić ubezwłasnowolnienie całkowite na częściowe, a w razie pogorszenia się tego stanu - zmienić ubezwłasnowolnienie częściowe na całkowite.

Z **wnioskiem o uchylenie albo zmianę ubezwłasnowolnienia** może wystąpić także ubezwłasnowolniony.

- **Ustanowienie z urzędu radcy prawnego lub adwokata:**

W sprawach o ubezwłasnowolnienie, o uchylenie oraz zmianę ubezwłasnowolnienia sąd może ustanowić dla osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie lub dla osoby ubezwłasnowolnionej, **adwokata lub radcę prawnego z urzędu, nawet bez jej wniosku**, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie za potrzebny.

3. Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego a ubezwłasnowolnienie – dodatkowe regulacje:

- **Art. 42 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego:**

W postępowaniu przed sądem opiekuńczym w sprawach określonych w niniejszej ustawie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym, ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy. Do wysłuchania osoby ubezwłasnowolnionej, która na wniosek jej opiekuna prawnego ma być przyjęta do szpitala psychiatrycznego albo domu pomocy społecznej, stosuje się odpowiednio art. 547 Kodeksu postępowania cywilnego.

- **Zarządzenie przeprowadzenia przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego (art. 42a):**

Sąd **może** zarządzić przeprowadzenie przez **kuratora sądowego wywiadu środowiskowego** w celu ustalenia warunków życiowych osoby, której postępowanie dotyczy, oraz jej funkcjonowania w środowisku.

- **Sądowa kontrola nad domami pomocy społecznej (art. 43):**

Do domu pomocy społecznej przeznaczonego dla osób chorych psychicznie lub upośledzonych umysłowo ma prawo wstępu o każdej porze sędzia w celu kontroli legalności przyjęcia i przebywania w domu pomocy społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, przestrzegania ich praw oraz kontroli warunków, w jakich one tam przebywają.

Kontrolę sprawuje sędzia wykazujący się szczególną znajomością problematyki ochrony zdrowia psychicznego wyznaczony przez prezesa sądu okręgowego, w którego okręgu znajduje się dom pomocy społecznej.

Szczegółowe omówienie przedmiotu kontroli i procesu postępowania po jej przeprowadzeniu, znajduje się w ust. 3-15 wskazanego artykułu.

- **Kontrola innych domów pomocy społecznej oraz placówek zapewniających całodobową opiekę (art. 43a):**

Domy pomocy społecznej niewymienione w art. 43 ust. 1 oraz placówki zapewniające całodobową opiekę, o których mowa w art. 67 i art. 69 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, **podlegają kontroli** w zakresie przestrzegania praw osób, w stosunku do których zastosowano ograniczenie możliwości samodzielnego opuszczania domu pomocy społecznej lub placówki.

Art. 43 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego **stosuje się odpowiednio** także do kontroli w tych placówkach.

- **Ustanowienie kuratora dla osoby przebywającej w domu pomocy społecznej (art. 44):**

Dla osoby przebywającej w DPS **sąd opiekuńczy** miejsca siedziby placówki **ustanawia na jej wniosek kuratora**, jeżeli osoba ta w czasie pobytu w placówce potrzebuje pomocy do prowadzenia wszystkich swoich spraw albo spraw określonego rodzaju. Zakres obowiązków oraz uprawnień kuratora określa sąd opiekuńczy. Jeżeli osoba przebywająca w DPS ze względu na stan zdrowia **nie jest zdolna do złożenia wniosku**, sąd opiekuńczy może ustanowić dla niej **kuratora z urzędu**.

- **Czynności procesowe podejmowane w sprawach dotyczących przyjęcia osoby chorej psychicznie do domu pomocy społecznej oraz wypisania jej z takiej placówki (art. 46):**

W sprawach dotyczących **przyjęcia osoby chorej psychicznie do DPS oraz wypisania jej** z takiego szpitala uczestnikami postępowania z mocy prawa oprócz wnioskodawcy są: ta osoba oraz jej przedstawiciel ustawowy. W miarę potrzeby sąd zawiadamia o rozprawie małżonka osoby, której postępowanie dotyczy, oraz osobę sprawującą nad nią faktyczną opiekę; mogą oni wziąć udział w każdym stanie sprawy i wtedy stają się uczestnikami.

Przed wydaniem postanowienia co do istoty sprawy, **sąd jest obowiązany uzyskać** opinię jednego lub kilku lekarzy psychiatrów. Biegłym nie może być osoba, która uczestniczyła w podjęciu decyzji o przyjęciu do szpitala lub odmowie wypisania osoby chorej psychicznie ze szpitala psychiatrycznego.

Do czasu przyjęcia osoby, o której mowa w art. 38 ust. 2 i art. 39, do domu pomocy społecznej organ do spraw pomocy społecznej powinien zapewnić jej niezbędną pomoc.

Do **przeniesienia osoby ubezwłasnowolnionej do innego domu pomocy społecznej** stosuje się przepisy dotyczące przyjęcia do domu pomocy społecznej.

W sprawach dotyczących wypisania osoby chorej psychicznie z DPS uczestnikiem postępowania z mocy prawa jest również DPS.

- **Stosowanie przymusu bezpośredniego przy wykonywaniu postanowień o przyjęciu do domu pomocy społecznej (art. 46a):**

Przy wykonywaniu postanowień sądowych o przyjęciu do domu pomocy społecznej stosuje się art. 18.

Przewidziane w innych przepisach **środki przymusu bezpośredniego** mogą być stosowane jedynie po uprzednim bezskutecznym zastosowaniu przymusu bezpośredniego przewidzianego w niniejszej ustawie albo gdy jego zastosowanie byłoby niecelowe.

Zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie przez Policję, o którym mowa w art. 40 i 46, następuje w obecności lekarza, pielęgniarki lub zespołu ratownictwa medycznego.

- **Ustanowienie przez sąd adwokata lub radcy prawnego z urzędu (art. 48)**

Sąd ustanawia dla osoby, której postępowanie dotyczy bezpośrednio, **adwokata lub radcę prawnego z urzędu**, nawet bez jej wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie za potrzebny.

Sąd ustanawia adwokata lub radcę prawnego z urzędu, jeżeli postępowanie dotyczy bezpośrednio osoby przyjmowanej do domu pomocy społecznej, albo przebywającej w danym podmiocie, bez jej zgody.

Umieszczenie w DPS bez zgody osoby

1. Umieszczenie w domu pomocy społecznej pomimo braku zgody (art. 39 USTAWY O OCHRONIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO):

- Jeżeli osoba, która wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego, lub jej przedstawiciel ustawowy nie wyrażają zgody na przyjęcie jej do domu pomocy społecznej, a brak opieki zagraża życiu tej osoby, **organ do spraw pomocy społecznej może wystąpić do sądu opiekuńczego miejsca zamieszkania tej osoby z wnioskiem o przyjęcie do domu pomocy społecznej bez jej zgody.**
- Z wnioskiem, o którym mowa w ust. 1, **może wystąpić również kierownik szpitala psychiatrycznego**, jeżeli przebywająca w nim osoba jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, natomiast nie wymaga dalszego leczenia w tym szpitalu.
- Jeżeli osoba wymagająca skierowania do domu pomocy społecznej ze względu na swój stan psychiczny nie jest zdolna do wyrażenia na to zgody, **o jej skierowaniu do domu pomocy społecznej orzeka sąd opiekuńczy.**

2. Wniosek o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej (art. 41 u.o.z.p.):

- Osoba przyjęta do domu pomocy społecznej, w tym również osoba ubezwłasnowolniona, jej przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo oraz osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę, mogą występować do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej.
- Z wnioskiem o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej może także wystąpić kierownik domu pomocy społecznej, jeżeli uzna, że zmieniły się okoliczności uzasadniające orzeczenie o przyjęciu osoby do domu pomocy społecznej.
- W przypadku gdy osoba nie wyraża zgody na dalsze przebywanie w domu pomocy społecznej i nie została do niego przyjęta na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego o przyjęciu do domu pomocy społecznej, osoba ta, jej przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo, osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę lub kierownik domu pomocy społecznej mogą wystąpić do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zniesienie obowiązku przebywania w domu pomocy społecznej.

Opłaty za pobyt w DPS

1. Opłata za pobyt w domu pomocy społecznej (art. 60 ustawy o pomocy społecznej):

- Pobyt w domu pomocy społecznej **jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca**, z zastrzeżeniem ust. 3.
- Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca:

1) w domu pomocy społecznej **o zasięgu gminnym** - ustala wójt (burmistrz, prezydent miasta) i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku;

2) w domu pomocy społecznej **o zasięgu powiatowym** - ustala starosta i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku;

3) w **regionalnym domu pomocy społecznej** - ustala marszałek województwa i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku.

- **Ogłoszony średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w domu pomocy społecznej**, o którym mowa w ust. 2, może być niższy niż obliczony zgodnie z art. 6 pkt 15, jednak pod warunkiem zapewnienia realizacji zadań na poziomie obowiązującego standardu.
- Ogłoszenie, o którym mowa w ust. 2, **stanowi podstawę do ustalenia odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej** od następnego miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym zostało opublikowane. Do tego czasu odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej ustala się na podstawie ogłoszenia z roku poprzedniego.
- **W domu pomocy społecznej, który rozpoczął działalność**, średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca ustala się w wysokości średniej wojewódzkiej kwoty średniego kosztu utrzymania w domach pomocy społecznej danego typu, a jeżeli takiego typu nie ma na terenie województwa, średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca ustala się w wysokości średniej wojewódzkiej kwoty średniego kosztu utrzymania w domach pomocy społecznej.
- W celu ustalenia średniego miesięcznego kosztu utrzymania w domu pomocy społecznej, **który nie był prowadzony przez cały rok kalendarzowy**, kwotę kosztów działalności domu wynikającą z utrzymania mieszkańców z roku poprzedniego dzieli się przez średnią miesięczną liczbę mieszkańców przebywających w domu pomocy społecznej oraz liczbę miesięcy w roku przypadających po miesiącu wydania zezwolenia na prowadzenie domu.

LIDER PROJEKTU
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Rzeszowie
ul. Hetmańska 9
35-045 Rzeszów
Województwo Podkarpackie

PARTNER PROJEKTU
Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
al. IX Wieków Kielc 3
25-516 Kielce
Województwo Świętokrzyskie

2. Osoby wnoszące opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej (art. 61 u.p.s.):

- Ust. 1: Obowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są **w kolejności:**

- 1) mieszkaniec domu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawy z dochodów dziecka,
- 2) małżonek, zstępni przed wstępnymi,
- 3) gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej

- przy czym osoby i gmina określone w pkt 2 i 3 nie mają obowiązku wnoszenia opłat, jeżeli mieszkaniec domu ponosi pełną odpłatność.

- Ust. 2: **Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wnoszą:**

1) mieszkaniec domu, nie więcej jednak niż 70% swojego dochodu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawy z dochodów dziecka, nie więcej niż 70% tego dochodu;

2) małżonek, zstępni przed wstępnymi - zgodnie z umową zawartą w trybie art. 103 ust. 2:

a) w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jeżeli dochód jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, jednak kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% tego kryterium,

b) w przypadku osoby w rodzinie, jeżeli posiadany dochód na osobę jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, z tym że kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie;

3) gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej - w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatami wnoszonymi przez osoby, o których mowa w pkt 1 i 2.

- ust. 2a.

Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej mogą wnosić osoby niewymienione w ust. 2.

- ust. 2b

W przypadku, o którym mowa w ust. 2a, gmina wnosi opłatę w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatami wnoszonymi przez osoby, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 2a.

- ust. 2c

W przypadku, o którym mowa w ust. 2a, art. 103 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

- ust. 2d

W przypadku odmowy przez osoby, o których mowa w ust. 1 pkt 2, zawarcia umowy, o której mowa w art. 103 ust. 2, wysokość ich opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej ustala w drodze decyzji organ gminy właściwej zgodnie z art. 59 ust. 1, z uwzględnieniem ograniczeń, o których mowa w ust. 2 pkt 2 i art. 103 ust. 2.

- ust. 2e

W przypadku odmowy przez osoby, o których mowa w ust. 1 pkt 2, zawarcia umowy, o której mowa w art. 103 ust. 2, oraz niewyrażenia zgody na przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, wysokość ich opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej ustala, w drodze decyzji, organ gminy właściwej zgodnie z art. 59 ust. 1, w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatą wnoszoną przez mieszkańca domu i opłatami wnoszonymi przez inne osoby obowiązane, o których mowa w ust. 1 pkt 2.

- ust. 2f

Wysokość opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej, o której mowa w ust. 2e, ustala się proporcjonalnie do liczby osób obowiązanych do jej wnoszenia.

- ust. 3

W przypadku niewywiązywania się osób, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2 oraz ust. 2a, z obowiązku opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej, ustalonego w decyzji lub umowie, o której mowa w art. 103 ust. 2, opłaty te zastępczo wnosi gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej. Wydatki gminy podlegają ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Przepis art. 104 ust. 3-8 stosuje się odpowiednio.

- ust. 4

Dochód mieszkańca domu podejmującego pracę ze wskazań terapeutyczno-rehabilitacyjnych lub uczestniczącego w warsztatach terapii zajęciowej, stanowiący podstawę naliczania opłaty, zmniejsza się o 50% kwoty otrzymywanej z tytułu wynagrodzenia za tę pracę lub o kwotę odpowiadającą wysokości kieszonkowego wypłacanego z tytułu uczestnictwa w tych warsztatach.

3. Wnoszenie opłat (art. 62 u.p.s.):

- Mieszkaniec domu wnosi opłatę **do kasy domu lub na jego rachunek bankowy**. Za jego zgodą opłata może być potrącana:

1) z emerytury lub renty mieszkańca domu - przez właściwy organ emerytalno-rentowy, zgodnie z odrębnymi przepisami;

2) z zasiłku stałego mieszkańca domu - przez ośrodek pomocy społecznej albo centrum usług społecznych, o którym mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, dokonujące wypłaty świadczenia; opłatę za pobyt ośrodek pomocy społecznej albo centrum usług społecznych przekazują na rachunek bankowy domu pomocy społecznej.

Osoby, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 2 i ust. 2a, wnoszą opłatę ustaloną zgodnie z art. 61 ust. 2 pkt 2 i ust. 2c do kasy lub na rachunek bankowy gminy, z której mieszkaniec domu został skierowany; opłatę tę gmina wraz z opłatą, o której mowa w art. 61 ust. 2 pkt 3, przekazuje na rachunek bankowy właściwego domu pomocy społecznej.

Opłaty, o których mowa w ust. 1 i 2, **przeznacza się na utrzymanie domu pomocy społecznej.**

Umowa dot. odpłatności

1. Umowy w sprawie pomocy na rzecz osób bliskich (art. 103 ustawy o pomocy społecznej):

- 2. **Kierownik ośrodka pomocy społecznej albo dyrektor centrum usług społecznych**, o którym mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, **ustala w drodze umowy z małżonkiem, zstępnyymi przed wstępnyymi mieszkańca domu** wysokość wnoszonej przez nich opłaty za pobyt tego mieszkańca w domu pomocy społecznej, biorąc pod uwagę wysokość dochodów i możliwości nowelizacja: art. 103 ust. 2 zmieniony przez art. 1 pkt 21 lit. a ustawy z dnia 15 kwietnia 2021 r. (Dz.U.2021.803) zmieniającej nin. ustawę z dniem 30 maja 2021 r.
- 3. **Zmiana wysokości opłaty ustalonej w drodze umowy**, o której mowa w ust. 2, lub w drodze decyzji, o której mowa w art. 61 ust. 2d i 2e, z mocy prawa lub z powodów, o których mowa w art. 64, art. 64a albo art. 64b, **nie może powodować zwiększenia kwoty opłaty ustalonej od innych osób, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 2 i ust. 2a.** nowelizacja: art. 103 ust. 3 dodany przez art. 1 pkt 21 lit. b ustawy z dnia 15 kwietnia 2021 r. (Dz.U.2021.803) zmieniającej nin. ustawę z dniem 30 maja 2021 r.

Decyzja dot. odpłatności

1. Decyzja o skierowaniu do domu pomocy społecznej; decyzja o umieszczeniu w domu pomocy społecznej (art. 59 Ustawy o pomocy społecznej):

- Ust. 1: **Decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę mieszkańca domu za jego pobyt w domu pomocy społecznej** wydaje organ gminy właściwej dla tej osoby w dniu jej kierowania do domu pomocy społecznej.
- Ust. 2: Decyzję o umieszczeniu w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy prowadzącej dom pomocy społecznej lub starosta powiatu prowadzącego dom pomocy społecznej. W przypadku regionalnych domów pomocy społecznej decyzję wydaje marszałek województwa, z zastrzeżeniem ust. 5.
- Ust. 3: W razie niemożności umieszczenia w domu pomocy społecznej z powodu braku wolnych miejsc, powiadamia się osobę o wpisaniu na listę oczekujących oraz o przewidywanym terminie oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej.
- ust. 4: Przepisy ust. 1-3 stosuje się do domów pomocy społecznej prowadzonych na zlecenie organów jednostek samorządu terytorialnego.
- ust. 5: W przypadku regionalnego domu pomocy społecznej finansowanego z dochodów własnych samorządu województwa decyzję o skierowaniu wydaje organ gminy, a decyzję o umieszczeniu i opłacie mieszkańca domu za jego pobyt w tym domu wydaje marszałek województwa na podstawie art. 61 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1, przy czym art. 64, art. 64a i art. 64b stosuje się odpowiednio.
- ust. 6: W przypadku regionalnego domu pomocy społecznej, o którym mowa w art. 56 pkt 7, decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę mieszkańca domu za jego pobyt w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy właściwej dla tej osoby w dniu jej kierowania do domu pomocy społecznej. Decyzję o umieszczeniu w regionalnym domu pomocy społecznej wydaje marszałek województwa.
- ust. 7: Decyzję o skierowaniu oraz o umieszczeniu w domu pomocy społecznej, o którym mowa w art. 56 pkt 7, wydaje się na czas określony nie dłuższy niż 12 miesięcy, z możliwością przedłużenia do 18 miesięcy w uzasadnionych przypadkach.

2. Decyzja w sprawie świadczeń (art. 106 u.p.s.):

- **Przyznanie świadczeń z pomocy społecznej** następuje w formie decyzji administracyjnej.

Zwolnienie od odpłatności

1. Artykuł 64 ustawy o pomocy społecznej:

- Osoby wnoszące opłatę lub obowiązane do wnoszenia opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej **można zwolnić z tej opłaty częściowo lub całkowicie, na ich wniosek, po przeprowadzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego**, w szczególności, jeżeli:

1) wnoszą opłatę za pobyt innych członków rodziny w domu pomocy społecznej, ośrodka wsparcia lub innej placówce;

2) występują uzasadnione okoliczności, zwłaszcza długotrwała choroba, bezrobocie, niepełnosprawność, śmierć członka rodziny, straty materialne powstałe w wyniku klęski żywiołowej lub innych zdarzeń losowych;

3) małżonkowie, zstępni, wstępni utrzymują się z jednego świadczenia lub wynagrodzenia;

4) osoba obowiązana do wnoszenia opłaty jest w ciąży lub samotnie wychowuje dziecko;

5) osoba obowiązana do wnoszenia opłaty lub jej rodzic przebywała w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej, na podstawie orzeczenia sądu o ograniczeniu władzy rodzicielskiej osobie kierowanej do domu pomocy społecznej lub mieszkańcowi domu;

6) osoba obowiązana do wnoszenia opłaty przedstawi wyrok sądu oddalający powództwo o alimenty na rzecz osoby kierowanej do domu pomocy społecznej lub mieszkańca domu.

2. Zwolnienie z opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej (art. 64a u.p.s.):

- Osobę obowiązana do wnoszenia opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej **zwalnia się całkowicie z tej opłaty, na jej wniosek, pod warunkiem że** przedstawi prawomocne orzeczenie sądu o pozbawieniu rodzica władzy rodzicielskiej nad tą osobą i oświadczy, że władza rodzicielska nie została przywrócona albo prawomocne orzeczenie sądu o skazaniu za umyślne przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę osoby obowiązanej do wnoszenia opłaty, jej małoletniego rodzeństwa lub jej rodzica. **Zwolnienia te obejmują** zstępnych osoby zwolnionej z opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej.

3. Zwolnienie członka Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej z opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej (art. 64b u.p.s.):

- 1. Członków Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej, o których mowa w art. 6² ust. 2 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, oraz działaczy opozycji antykomunistycznej i osoby represjonowane z powodów politycznych, o których mowa w ustawie z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych, obowiązanych do wnoszenia opłaty za swój pobyt w domu pomocy społecznej można zwolnić, na ich wniosek albo z urzędu, całkowicie albo częściowo z opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej.
- 2. Przy podejmowaniu decyzji o całkowitym albo częściowym zwolnieniu członka Korpusu Weteranów Walk o Niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej oraz działacza opozycji antykomunistycznej i osoby represjonowanej z powodów politycznych z opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej albo o odmowie zwolnienia organ bierze pod uwagę możliwości i sytuację finansową gminy.

4. Pobyt mieszkańca poza domem pomocy społecznej (art. 63 u.p.s.):

- Mieszkaniec domu, a także inna osoba obowiązana do wnoszenia opłat za pobyt w domu pomocy społecznej, jeżeli mieszkaniec domu przebywa u tej osoby, **nie ponoszą opłat za okres nieobecności mieszkańca domu nieprzekraczającej 21 dni w roku kalendarzowym.**
- **Za małoletniego mieszkańca domu nie wnosi się opłaty** z jego dochodu i dochodu osób obowiązanych do wnoszenia opłaty w okresie jego nieobecności nieprzekraczającej 70 dni w roku kalendarzowym, jeżeli w tym czasie przebywa w domu rodzinnym.

5. Planowane zmiany przepisów:

- Projekt uwzględnia w ramach przesłanek fakultatywnego wyłączenia obowiązku ponoszenia opłaty znajdujące się obecnie poza ustawową regulacją sytuacje, w których ponoszenie przez bliskich członków rodziny opłaty za pobyt krewnego w domu pomocy społecznej pozostaje w kolizji z zasadami współżycia społecznego z powodu rażącego naruszenia przez rodzica obowiązku alimentacyjnego względem dziecka lub innych obowiązków rodzinnych (vide m. in.: stanowisko RPO). Projektowana nowelizacja uwzględnia, iż dorosłe dzieci rodziców, którzy względem nich w sposób rażący zaniedbywali obowiązki rodzicielskie, doprowadzając tym do ustania więzi rodzinnych, zasługują na ochronę państwa i powinni zostać objęci możliwością zwolnienia z opłaty bez względu na ich sytuację materialną. Proponuje się dodanie nowej przesłanki mogącej wyłączyć obowiązek ponoszenia opłaty za pobyt pensjonariusza w DPS, tj.

sytuację, w której osoba obowiązana do wnoszenia opłaty wykaże, w szczególności na podstawie dokumentów dołączonych do wniosku, rażąco naruszenie przez osobę kierowaną do domu pomocy społecznej lub mieszkańca domu obowiązku alimentacyjnego lub innych obowiązków rodzinnych względem osoby obowiązanej do wnoszenia opłaty, np. obowiązku opieki, wychowania, utrzymania, dbałości o rozwój (projektowany art. 64 pkt 7). Jednocześnie w zakresie przesłanek obligatoryjnie wyłączających obowiązek odpłatności za pobyt członka rodziny w DPS proponuje się w art. 64a ustawy:

- rozszerzyć katalog podstaw zwolnienia z opłaty o wszystkie przestępstwa umyślne ścigane z oskarżenia publicznego (obecnie są to tylko przestępstwa z użyciem przemocy);
- wskazać, że mogą to być przestępstwa popełnione zarówno na szkodę osoby obowiązanej do wnoszenia opłaty, jej małoletniego rodzeństwa lub jej rodzica (takie obecnie przewiduje przepis), ale również te, w których pokrzywdzonym jest dziecko tej osoby lub pełnoletnie, lecz nieporadne ze względu na wiek lub stan zdrowia rodzeństwo;
- uwzględnienie kwestii zatarcia skazania (przepis w obecnym brzmieniu obarczony jest w tym zakresie istotną wadą prawną).

Źródło: <https://archiwum.bip.kprm.gov.pl/kpr/form/r863128,Projekt-ustawy-o-zmianie-ustawy-o-pomocy-spoecznej.html>

Wywiad alimentacyjny – obowiązek alimentacyjny

1. Rodzinny wywiad środowiskowy (art. 107 ustawy o pomocy społecznej):

- **Rodzinny wywiad środowiskowy przeprowadza się u osób i rodzin** korzystających lub ubiegających się o świadczenia z pomocy społecznej w celu ustalenia ich sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej oraz u osób, o których mowa w art. 103.

2. Umowy w sprawie pomocy na rzecz osób bliskich (art. 103 u.p.s.):

- Kierownik ośrodka pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych - dyrektor centrum usług społecznych, oraz kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie **może, w drodze umowy, ustalić z małżonkiem, zstępnymi lub wstępnymi wysokość świadczonej przez nich pomocy na rzecz osoby ubiegającej się o przyznanie świadczenia.** W tym przypadku nie stosuje się art. 96 ust. 1 pkt 3.
- Kierownik ośrodka pomocy społecznej albo dyrektor centrum usług społecznych, o którym mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, **ustala w drodze umowy** z małżonkiem, zstępnymi przed wstępnymi mieszkańca domu wysokość wnoszonej przez nich opłaty za pobyt tego mieszkańca w domu pomocy społecznej, biorąc pod uwagę wysokość dochodów i możliwości, przy czym opłata ta nie powinna być zwiększana w przypadku gdy jedna z osób jest zwalniana z odpłatności z mocy prawa lub z powodów, o których mowa w art. 64, art. 64a albo art. 64b.

3. OBOWIĄZEK alimentacyjny – K.R.O.:

- Na podstawie art. 128 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy **obowiązek dostarczania środków utrzymania, a w miarę potrzeby także środków wychowania (obowiązek alimentacyjny) obciąża krewnych w linii prostej oraz rodzeństwo.**

Zasadność pobytu mieszkańców DPS – Procedura usuwania mieszkańca naruszającego zasady współżycia społecznego w DPS

1. Marnotrawienie świadczeń (art. 11 ustawy o pomocy społecznej):

- **W przypadku stwierdzenia przez pracownika socjalnego marnotrawienia przyznanych świadczeń**, ich celowego niszczenia lub korzystania w sposób niezgodny z przeznaczeniem bądź marnotrawienia własnych zasobów finansowych **może nastąpić** ograniczenie świadczeń, odmowa ich przyznania albo przyznanie pomocy w formie świadczenia niepieniężnego.
- Brak współdziałania osoby lub rodziny z pracownikiem socjalnym lub asystentem rodziny, o którym mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej, odmowa zawarcia kontraktu socjalnego, niedotrzymywanie jego postanowień, nieuzasadniona odmowa podjęcia zatrudnienia, innej pracy zarobkowej przez osobę bezrobotną lub nieuzasadniona odmowa podjęcia lub przerwania szkolenia, stażu, przygotowania zawodowego w miejscu pracy, wykonywania prac interwencyjnych, robót publicznych, prac społecznie użytecznych, a także odmowa lub przerwanie udziału w działaniach w zakresie integracji społecznej realizowanych w ramach Programu Aktywizacja i Integracja, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, lub nieuzasadniona odmowa podjęcia leczenia odwykowego w zakładzie lecznictwa odwykowego przez osobę uzależnioną mogą stanowić podstawę do ograniczenia wysokości lub rozmiaru świadczenia, odmowy przyznania świadczenia, uchylecia decyzji o przyznaniu świadczenia lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.
- **W przypadku odmowy przyznania albo ograniczenia wysokości lub rozmiaru świadczeń z pomocy społecznej należy uwzględnić sytuację osób będących na utrzymaniu osoby ubiegającej się o świadczenie lub korzystającej ze świadczeń.**

2. Decyzja o uchyleniu:

- **Ograniczenie i odebranie świadczeń przyznanych w drodze decyzji oraz ich zamiana następuje w formie decyzji.** Warto zaznaczyć, że z art. 106 ust. 5 u.p.s. wynika, że podstawą zmiany i uchylenia decyzji w pomocy społecznej mogą być okoliczności wymienione w art. 11 i 12 u.p.s.

- **Decyzję administracyjną zmienia się lub uchyla na niekorzyść strony bez jej zgody w przypadku zmiany przepisów prawa, zmiany sytuacji dochodowej lub osobistej strony, pobrania nienależnego świadczenia, a także można zmienić lub uchylić decyzję, jeżeli wystąpiły przesłanki, o których mowa w art. 11, art. 12 i art. 107 ust. 5. Zmiana decyzji administracyjnej na korzyść strony nie wymaga jej zgody.**

3. Przykład – Alkoholizm Mieszkańca DPS, na podstawie wyroku NSA z dn. 13.12.2017 r. Sygn. akt: I OSK 1167/17:

- Dokonując wykładni art. 100 ust. 1 u.p.s., należy mieć na względzie, że **rozpatrując sprawy z zakresu przyznania bądź uchylecia świadczenia w postaci skierowania do domu pomocy społecznej, należy mieć na uwadze nie tylko dobro osoby kierowanej - strony postępowania, ale też innych osób, które wraz z nią zamieszkują.**
- Spożywanie alkoholu, niewłaściwe zachowanie w stosunku do pracowników domu pomocy społecznej oraz innych współmieszkańców **świadczy o marnotrawieniu przyznanych świadczeń i korzystaniu z nich w sposób niezgodny z przeznaczeniem.**

Samodzielne opuszczanie DPS przez mieszkańców oraz ograniczenia w tym zakresie

1. Artykuł 55 ustawy o pomocy społecznej:

- Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom **uwzględnia w szczególności** wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności.
- Dom pomocy społecznej **może określić zasady zgłaszania przez mieszkańców domu personelowi tego domu wyjść poza jego teren.**
- W przypadku, gdy **brak opieki zagraża życiu lub poważnie zagraża zdrowiu mieszkańca domu będącego osobą z zaburzeniami psychicznymi**, dyrektor lub kierownik tego domu może ograniczyć możliwość samodzielnego opuszczania przez tego mieszkańca terenu domu pomocy społecznej na podstawie zaświadczenia lekarza wydanego na czas oznaczony, nie dłuższy niż 6 miesięcy, wskazującego zasadność takiego ograniczenia.
- Ograniczenie może być wydane na czas oznaczony wskazany w zaświadczeniu lekarza, **nie dłuższy niż 6 miesięcy.**
- Ograniczenie jest wydawane **w formie pisemnej** i zawiera **wskazanie osoby**, której to ograniczenie dotyczy, **okresu, na jaki jest wydane, uzasadnienie ograniczenia** oraz **pouczenie o prawie do złożenia wniosku o uchylenie ograniczenia do sądu opiekuńczego**, w którego okręgu znajduje się dom pomocy społecznej. Sąd opiekuńczy orzeka niezwłocznie po przeprowadzeniu rozprawy. Rozprawa powinna się odbyć nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku o uchylenie ograniczenia.
- Ograniczenie doręcza się mieszkańcowi domu, a gdy jest on osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie, również jego przedstawicielowi ustawowemu. Doręczając ograniczenie, dyrektor lub kierownik domu pomocy społecznej poucza mieszkańca domu o prawie do złożenia wniosku o uchylenie ograniczenia.
- Informację o ograniczeniu dyrektor lub kierownik domu pomocy społecznej przesyła do sądu opiekuńczego, w którego okręgu znajduje się ten dom, **w terminie 3 dni od dnia doręczenia ograniczenia mieszkańcowi domu.**
- Mieszkaniec domu, w tym również mieszkaniec ubezwłasnowolniony, jego przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewny w linii prostej, rodzeństwo oraz osoba sprawująca nad nim faktyczną opiekę **mogą wystąpić do sądu opiekuńczego**, w którego okręgu znajduje się dom pomocy społecznej, **z wnioskiem o uchylenie ograniczenia.**

- Za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie w zakresie ograniczenia możliwości samodzielnego opuszczania terenu domu pomocy społecznej przez jego mieszkańca odpowiedzialność **ponosi podmiot prowadzący dom pomocy społecznej** lub, w przypadku domu pomocy społecznej prowadzonego na zlecenie, **odpowiedzialność solidarną ponoszą jednostka samorządu terytorialnego oraz podmiot prowadzący dom pomocy społecznej na jej zlecenie.**

Prawa i obowiązki mieszkańca ubezwłasnowolnionego

1. Standardy usług domu pomocy społecznej (art. 55 ustawy o pomocy społecznej):

- **Dom pomocy społecznej świadczy usługi** bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających, zwanych dalej "mieszkańcami domu".
- **Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych** przez dom uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności.

2. Wniosek o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej (art. 41 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego):

- Osoba przyjęta do domu pomocy społecznej, w tym również osoba ubezwłasnowolniona, jej przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo oraz osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę, **mogą występować do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej.**
- **Z wnioskiem o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej** może także wystąpić kierownik domu pomocy społecznej, jeżeli uzna, że zmieniły się okoliczności uzasadniające orzeczenie o przyjęciu osoby do domu pomocy społecznej.
- W przypadku gdy **osoba nie wyraża zgody na dalsze przebywanie w domu pomocy społecznej** i nie została do niego przyjęta na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego o przyjęciu do domu pomocy społecznej, osoba ta, jej przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo, osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę lub kierownik domu pomocy społecznej mogą wystąpić do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zniesienie obowiązku przebywania w domu pomocy społecznej.

Zakres odpowiedzialności opiekunów prawnych/kuratorów za czynności dokonane przez osobę ubezwłasnowolnioną

1. Opiekun prawny dla osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej:

- Opieka nad ubezwłasnowolnionym całkowicie ma na celu ochronę interesów niemajątkowych i majątkowych ubezwłasnowolnionego, ponieważ na podstawie art. 156 w zw. z art. 175 k.r.o. opiekun powinien uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku ubezwłasnowolnionego.
- Zasadniczym celem tej opieki jest reprezentowanie sfery osobistych uprawnień i interesów i troska o stan zdrowia osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie.
- Osoba całkowicie ubezwłasnowolniona **jest pozbawiona możliwości dokonywania czynności prawnych.**
- Nie może np.:
 - a) podarować lub sprzedać swojego majątku;
 - b) nie może niczego wartościowego kupić;
 - c) wynajmować mieszkania;
 - d) zobowiązać się do wykonania dzieła lub zlecenia;
 - e) nie może przyjąć darowizny lub sporządzić testamentu.
- Opiekun prawny zostaje powołany dla skutecznej ochrony interesów osobistych i majątkowych osoby ubezwłasnowolnionej dlatego, że Jego podopieczny może dokonywać tylko drobnych czynności dnia codziennego, jak bieżące zakupy i korzystanie z usług (np. szewskich, fryzjerskich).
- **Powinnością opiekuna prawnego jest dbanie o to, aby** osoba ubezwłasnowolniona miała środki do życia, a w razie ich braku, dochodzenie dla Niego odpowiednich świadczeń. Opiekun Prawny osoby ubezwłasnowolnionej musi zadbać, aby podopieczny/na miał/a zapewnioną właściwą opiekę lekarską, by sobie nie zagrażał/a nie szkodził/a i nie stwarzał/a zagrożenia dla innych osób.
- Do obowiązków opiekuna prawnego nie należy ponoszenie jakichkolwiek nakładów i wydatków na rzecz podopiecznego.

2. Kurator dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo:

- Kurator osoby ubezwłasnowolnionej częściowo **jest powołany do jej reprezentowania i do zarządu jej majątkiem tylko wtedy, gdy** sąd opiekuńczy tak postanowi.
- W razie uchylecia ubezwłasnowolnienia kuratela **ustaje z mocy prawa.**
- Osoba częściowo ubezwłasnowolniona **ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych.**
- Potrzebuje pomocy przy prowadzeniu swoich spraw, ale jej stan nie uzasadnia całkowitego ubezwłasnowolnienia.
- Może zawierać umowy należące **do umów powszechnie zawieranych w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego**, jak bieżące zakupy, usługi (np. fryzjerskie), rozporządzać zarobkiem oraz dokonywać czynności dotyczących przedmiotów oddanych tej osobie do swobodnego użytku.
- **Nie może natomiast samodzielnie zaciągać zobowiązań oraz rozporządzać swoimi prawami.** Wymagana jest do tego zgoda ustanowionego kuratora.
- **Do reprezentowania podopiecznego i zarządzania jego majątkiem kurator** jest uprawniony tylko wtedy, gdy sąd opiekuńczy tak postanowi. W przeciwnym razie jest wyłącznie doradcą.

Postępowanie z depozytami mieszkańców DPS

1. Wstęp:

- Zagadnienia dotyczące **depozytów złożonych przez mieszkańców domów pomocy społecznej** to tematyka nierozdzielnie związana z obowiązkiem domów pomocy społecznej świadczenia podstawowych usług w odpowiednim standardzie. Stosownie do § 5 ust. 1 pkt 3 lit. h rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z 23.08.2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej dom pomocy społecznej (DPS), niezależnie od typu, świadczy usługi wspomagające polegające na zapewnieniu bezpiecznego przechowywania środków pieniężnych i przedmiotów wartościowych.
- W konsekwencji **obowiązkiem kierownictwa danego DPS jest takie określenie zasad realizacji wymienionego wyżej obowiązku**, aby z jednej strony mieszkaniec (lub przedstawiciel mieszkańca, osoba upoważniona) mógł swobodnie dysponować swoją własnością, a z drugiej, aby DPS jako jednostka organizacyjna stosująca przepisy powszechnie obowiązującego prawa wykonywał legalnie zadania związane z przechowywaniem środków pieniężnych mieszkańców.

2. Postępowanie w sprawach o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu:

- Regulacje prawne znajdują się w **Kodeksie postępowania cywilnego** (art. 693¹⁸-693²²).
- Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach o stwierdzenie likwidacji niepodjętych depozytów, o ile przepisy innych ustaw nie stanowią inaczej.
- Właściwy jest sąd **miejsca złożenia depozytu**.
- We wniosku o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu **należy:**

- 1) wskazać okoliczności, w których nastąpiło złożenie depozytu;
- 2) dokładnie określić depozyt podlegający likwidacji;
- 3) wskazać osobę, która jest uprawniona do odbioru depozytu.

- W przypadku, gdy **nie jest znana osoba uprawniona do odbioru depozytu lub nie jest znane jej miejsce zamieszkania** lub siedziba, wnioskodawca jest obowiązany przedstawić dowody potwierdzające dokonanie czynności mających na celu wyjaśnienie tych okoliczności.
- Uczestników, którzy nie są znani lub których miejsce zamieszkania lub siedziba nie jest znane, sąd wzywa do udziału w postępowaniu przez obwieszczenie publiczne w budynku sądowym.
- Do wykonania orzeczenia o stwierdzeniu likwidacji niepodjętego depozytu jest obowiązany naczelnik właściwego urzędu skarbowego w trybie i na zasadach określonych w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
- Stosownie do art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (Dz. U. 2006.208.1537 z późn. zm.) **z chwilą likwidacji niepodjętego depozytu na Skarb Państwa przechodzą wszelkie korzyści i ciężary, jakie przyniósł od dnia, w którym znalazł się w dyspozycji przechowującego depozyt.**
- **Depozyt, który przeszedł na własność Skarbu Państwa, przechowujący depozyt przekazuje naczelnikowi właściwego urzędu skarbowego** (art. 10 ustawy). Dlatego też uczestnikiem postępowania likwidacyjnego powinien być również Skarb Państwa reprezentowany przez naczelnika właściwego urzędu skarbowego - na rzecz którego przechodzą prawa do depozytu (Henryk Dolecki (red.), Tadeusz Wiśniewski (red.). Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 693¹⁹. Tom III. Wydawnictwo: Wolters Kluwer).

